

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตที่ผ่านมา ประชากรไทยมีผู้ที่รู้หนังสือเป็นส่วนน้อย ซึ่งมักจะเป็นชายที่มีโอกาสมากกว่าหญิง และการศึกษาจะอยู่ในวัด รูปแบบและการจัดการเรียนการสอนนั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการท่องจำจากตำรา หรือการฟังคำบอกเล่าจากผู้รู้ ซึ่งเป็นการยากที่ผู้ศึกษาจะเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ อีกทั้งโอกาสสำหรับที่จะทำการศึกษานั้นมีน้อยมาก เพราะจะต้องทำมาหาเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอดในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการศึกษาของไทยในอดีตจึงมีผู้ให้ความสนใจน้อย จนกระทั่งมีการรับวัฒนธรรมจากประเทศเพื่อนบ้าน และจากชาติตะวันตก ทำให้ไทยเริ่มมีการจัดตั้งระบบการศึกษาที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีการกำหนดให้ประชากรไทยเข้ารับการศึกษานานาชาติบ้าง เพื่อให้อ่านออกเขียนได้ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป แต่ในระยะเริ่มต้นนั้นคนไทยยังไม่ได้ให้ความสนใจเท่าไรนัก ดังจะเห็นได้จากสถิติเมื่อปี พ.ศ. 2480 (สุโขทัยธรรมมาธิราช , 2537 , หน้า 305) กล่าวว่

... พลเมืองของไทยที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไปยังไม่รู้หนังสือมีถึงร้อยละ 68.8 แต่ในปัจจุบันรัฐบาลได้เปิดโอกาสให้กับประชาชนมากขึ้นโดยกำหนดให้เยาวชน ไทยเข้ารับการศึกษานานาชาติเป็นเวลา 9 ปี และนอกจากการศึกษานานาชาติแล้ว ยังมีการศึกษาในชั้นสูงต่อไปอีก คือ ระดับมัธยมปลาย และระดับอุดมศึกษา ทั้งในภาครัฐและเอกชน แต่อย่างไรก็ตามเด็กจำนวนหนึ่งจากทั้งหมดของประชากรเด็กไทย ยังขาดโอกาสที่จะทำการศึกษาต่อในชั้นสูงเหล่านั้น โดยส่วนใหญ่จะเข้าสู่ระบบของการขายแรงงานราคาถูก ทั้งนี้เพราะการจ้างงานสำหรับบุคคลที่มีการศึกษาเพียงชั้นประถมก็คงเป็นได้เพียงเท่านั้น ซึ่งทางรัฐบาลได้เล็งเห็นแล้วว่า สมควรที่จะมีการสร้างโอกาสที่ดีทางการศึกษาสำหรับเยาวชนเหล่านั้น ให้สามารถเลือกเรียนได้ตามโอกาสและสภาพเศรษฐกิจของตน ...

ทางรัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้เห็นถึงความจำเป็นต่าง ๆ ดังกล่าว จึงเห็นสมควรที่จะทำการจัดตั้งการศึกษาระบบใหม่ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาคาราคาซังโอกาสทางการศึกษานี้ให้เบาบางจนถึงหมดไปได้ นั่นคือการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2414 เป็นต้นมา (กชกร สังขชาติ , 2533 , หน้า 15)

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (อ้างใน อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ , 2540 , หน้า 17 - 18) เริ่มมีการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ที่สามารถเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนที่ไม่มีเวลาที่จะทำการเข้ารับการศึกษในเวลาปกติ ซึ่งก็คือการศึกษานอกโรงเรียน โดยแบ่งรูปแบบการเรียนออกเป็น 3 แบบให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน คือ การเรียนแบบชั้นเรียน (ขร.) การเรียนแบบทางไกล (ทก.) และการเรียนแบบตนเอง (ตอ.) ทั้งนี้ผู้เรียนสามารถที่จะเลือกเรียนได้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือเลือกเรียนสลับกันไปได้ตามโอกาสของผู้เรียนสามารถที่จะทำ โดยเฉพาะการเรียนแบบทางไกล เป็นวิธีเรียนที่ผู้เรียนเลือกเรียนมากที่สุด ทั้งนี้เพราะเหมาะกับธรรมชาติของผู้เรียนคือผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตัวเองในวันจันทร์ถึงศุกร์ โดยทำการศึกษาจากตำรา เอกสาร ซึ่งไม่เป็นการเสียเวลาทำงาน และในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์จะมีการพบกลุ่ม เพื่ออภิปราย พูดคุยปรึกษากับครูประจำกลุ่มและเพื่อน ๆ ในกลุ่ม โดยจะเป็นลักษณะของการเรียนในชั้นเรียนปกติ การดูรายการโทรทัศน์การศึกษาทางไกลไทยคม การรายงานกลุ่มย่อยตามที่ครูประจำกลุ่มจะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมนั้น ๆ ทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น

ดังนั้นครูประจำกลุ่มจึงมีความสำคัญมากในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแบบทางไกลนี้ เพราะครูประจำกลุ่มจะเป็นผู้ควบคุมดูแลการจัดการเรียนการสอน การวางแผนการเรียนทั้งหมด รวมถึงการประเมินผลการเรียนอีกด้วย การศึกษานอกโรงเรียนได้แบ่งการจัดกิจกรรมการศึกษาออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ กิจกรรมที่ให้ความรู้พื้นฐาน , กิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพ และ กิจกรรมให้ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งมีการกำหนดหลักสูตรไว้อย่างชัดเจน ซึ่งกิจกรรมที่ให้ความรู้พื้นฐานอันเป็นส่วนสำคัญในการกล่อมเกลาความคิดและจิตใจของผู้เรียนนั้น จะกำหนดเป็นหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับประถมศึกษา , มัธยมศึกษาตอนต้น และ มัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเมื่อเรียนสำเร็จแล้วก็จะสามารถนำประกาศนียบัตรไปเทียบเท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียนได้ (อุดม เขยแก้ว , 2534 , หน้า 144 - 165)

ในปัจจุบัน การศึกษาสายสามัญมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เป็น 3 แผนการเรียน คือ เพื่อศึกษาต่อ เพื่อการประกอบอาชีพ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทางกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ได้เร่งปรับปรุงหลักสูตร สื่อ วิธีการเรียนการสอนให้พัฒนาขึ้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน , 2541 , หน้า 49) การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญจึงนับว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เป็นการสร้างโอกาสให้กับผู้ที่ไม่มีความรู้และทุนทรัพย์มาก ซึ่งเป็นหลักสูตรสำหรับผู้ที่ต้องการเรียนเพื่อที่จะทำศึกษาต่อในชั้นสูงต่อไป ทั้งนี้เพราะหลักสูตรของการศึกษาทั้งนอกและในระบบ มีจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกัน คือ เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาของชาติ ซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยสังคมและมีจุดยืนร่วมกัน ต้องการเพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมการเรียนให้มีคุณค่ามากขึ้น ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่างก็ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าด้วยกัน การศึกษาทั้งสองระบบมุ่งที่จะให้ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ประเทศชาติด้วยกันทั้งสิ้น ทั้งการศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือในระบบโรงเรียนต่างก็มีความสำคัญในการที่จะทำการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพซึ่งสะท้อนไปถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติโดยส่วนรวม เป็นการสมควรที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนนักเรียนทั้งสองระบบอย่างเท่าเทียมกัน ในระบบการศึกษาของไทย จุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งที่บัญญัติไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ซึ่งถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษานั้นคือ การเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเสริมสร้างด้วยศักยภาพของคนทุกคน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มั่นคง สมดุลและยั่งยืน การใช้ประโยชน์และดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปรับระบบบริหารและการจัดการ รวมทั้งแนวโน้มการพัฒนาประเทศในอนาคต ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่จะทำให้ "คนมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน" (กระทรวงศึกษาธิการ , 2541 , หน้า 15) และจากจุดมุ่งหมายข้อนี้ พบว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่จะสนองตอบจุดมุ่งหมายของการศึกษาข้อนี้ได้โดยตรง เพราะหลักสูตรของทุกระบบการศึกษา ได้บรรจุวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาบังคับให้กับผู้เรียน และยังมีการสอดแทรกในวิชาอื่น ๆ เป็นการบูรณาการอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในแก่นแท้ของเนื้อหาสาระในวิชาและเป็นความรู้พื้นฐานประกอบการตัดสินใจของผู้เรียนที่ต้องการเลือกเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนในระดับสูง เป็นแกนสำคัญที่จะพัฒนาการศึกษาและการเรียนให้มีประสิทธิภาพ (ประนอม เดชชัย , 2531 , หน้า 59) และด้วยความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา ทำให้มีการพัฒนาการเรียนการสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้กับวิชา

สังคมศึกษามากขึ้น เพื่อพัฒนาวิชาสังคมศึกษาให้ทันต่อเหตุการณ์และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งใน ส่วนของการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน ในส่วนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาย สามัญ มีการบรรจุวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาบังคับสำหรับระดับประถมศึกษา, มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเน้นหนักในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นทั้งวิชาบังคับและ วิชาเลือก (อุดม เขยกิจวงศ์, 2534, หน้า 159) และในส่วนของครูผู้สอนเอง จะต้องมีการพัฒนา รูปแบบการสอนให้ผู้เรียนสามารถรับความรู้และเข้าใจในเนื้อหา เพื่อสนองตอบต่อจุดมุ่งหมายของ การศึกษาที่ตั้งไว้ แต่ในทางปฏิบัติจริงพบว่า การจัดการเรียนการสอนนั้นประสบกับปัญหาในหลาย ๆ ประการ ทั้งในรูปของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ซึ่งเน้นกระบวนการจัดกิจกรรม ได้การพัฒนาเป็นหลักสูตรทั่วไปจนเกือบไม่แตกต่างจากการศึกษาในระบบโรงเรียน และเน้นเป้าหมายเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ (ครูเขาวี, 2538, หน้า 54) และจากงานวิจัยของ วราลี สุวัฒน์เมฆินทร์ (2540) เรื่อง อุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางไกลสาย สามัญ พบว่า

... การเรียนแบบทางไกลนี้ ได้รับความนิยมนอกจาก ผู้เรียนมากกว่าวิธีอื่น การจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นด้านปริมาณเป็นสำคัญ แต่ด้านคุณภาพยังมีบางจุดที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา เท่าที่ควร เนื่องจากมีสภาพปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านนักศึกษา คือ นักศึกษามี ภารกิจส่วนตัวและครอบครัวมากจนไม่มีเวลาที่จะทำการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านครูผู้สอน คือ ครูมีจำนวนจำกัด แต่ภารกิจของครูมีมาก ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง และด้านสื่อการเรียนการสอน คือ การใช้เทคนิคการสอนที่ไม่เหมาะสมกับตัวผู้เรียน สื่อที่ใช้ไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษาและไม่มี จำหน่ายในท้องตลาด ...

จากข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่ศึกษาด้านการเรียนการสอนวิชาสังคม ศึกษา และมีความตระหนักถึงความสำคัญของวิชาในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดีในสังคม และประเทศชาติในอนาคต ดังวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในหลักสูตรการ ศึกษาออกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2530 สรุปได้ว่า เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักดำรงชีวิต บน พื้นฐานแห่งคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีความอดทน ประหยัด รู้จัก หน้าที่และการใช้สิทธิของตนในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรม และศาสนา

(กรมการศึกษานอกโรงเรียน , 2530 , หน้า 37) โดยครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น
อย่างดีและสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนให้มากที่สุด แต่ในสภาพเป็นจริงที่ปรากฏว่าการเรียนการ
สอนไม่ได้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังพบปัญหาหลายประการดังที่กล่าวมา
แล้วข้างต้น และจากการสำรวจผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา 1 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลายสายสามัญ โดยการเรียนแบบทางไกล ในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลปรากฏว่า ในภาคเรียนที่ 1/2538 และ ภาคเรียนที่ 2/2540 ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนทั้ง 2 ปี ค่อนข้างต่ำ กล่าวคือได้เกรด 1 - 2 เป็นส่วนใหญ่ (ศูนย์บริการการศึกษานอก
โรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ , 2541) จากสถิติการเรียนนี้ ทำให้ทราบว่า การเรียนการสอน
ของการศึกษานอก โรงเรียนยังมีองค์ประกอบในบางส่วนที่น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนปรากฏออกมาในลักษณะดังกล่าว ซึ่งแม้แต่สถานศึกษาที่อยู่ในเขตที่พร้อมและมีโอกาส
ในการแสวงหาสื่อ และอุปกรณ์ประกอบการเรียน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น จังหวัด
เชียงใหม่ ก็ยังไม่สามารถทำให้นักศึกษาได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ดังนั้นในจังหวัดที่ค่อนข้างห่างไกล
จากความเจริญและโอกาส อย่างเช่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นจังหวัดที่ค่อนข้างห่างไกลและเป็นเมือง
ที่ไม่ค่อยมีใครสนใจนัก ประชากรค่อนข้างเบาบาง อาชีพส่วนใหญ่คือ เกษตรกรรม ประกอบด้วยคน
หลายเชื้อชาติและต่างวัฒนธรรม เยาวชนในจังหวัดส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการศึกษามาก
นัก แต่ในปัจจุบัน ประชาชนเริ่มที่จะกลับมาให้ความสนใจกับการศึกษาอีกครั้ง การศึกษานอกโรง
เรียนจึงมีบทบาทมากขึ้น ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนที่หันกลับมาเรียนใหม่อีกครั้ง แต่จากการ
ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ยังเป็นจังหวัดที่เล็กและไม่ค่อยมีความพร้อม จึงอาจมีลักษณะการจัดการเรียนการ
สอนที่ต่างออกไปจากจังหวัดอื่น และอาจส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ ผู้วิจัยจึงเห็น
สมควร ทำการศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสาย
สามัญ โดยการเรียนแบบทางไกลอย่างเจาะลึกในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัด
เพชรบูรณ์ เพื่อผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน และเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนา
ปรับปรุง แก้ไขการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สามารถสื่อและสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนได้
อย่างแท้จริง รวมทั้งขอเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนและผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียน
ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 1 โดยวิธีเรียนแบบทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดเพชรบูรณ์

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. จะทำให้ทราบการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 1 โดยวิธีเรียนแบบทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ครูและผู้บริหาร จะใช้ข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 1 ให้เหมาะสม เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนได้อย่างแท้จริง
3. ผลของการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ นักวิชาการ นักการศึกษา และผู้ที่สนใจในการทำวิจัยต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูประจำกลุ่มผู้สอนวิชาสังคมศึกษา 1 และนักศึกษาที่เรียนวิชาสังคมศึกษา 1 โดยวิธีเรียนแบบทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2542
2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 1 โดยวิธีเรียนแบบทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2541

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนการสอน คือ สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 1 โดยวิธีเรียนแบบทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ โดยครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ครูประจำกลุ่มหรือนักศึกษา , สื่อ , การพบกลุ่ม , การสอนเสริม และการทำกิจกรรม

ครูประจำกลุ่ม คือ ครูที่รับผิดชอบนักเรียนแต่ละกลุ่มในการทำกิจกรรมพบกลุ่มของนักศึกษาทางไกล

นักศึกษา คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาสังคมศึกษา 1 โดยวิธีเรียนแบบทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ

สื่อ คือ อุปกรณ์เสริมที่ใช้ในการช่วยสอน หรือใช้ในการเรียนการสอนแบบทางไกล

การพบกลุ่ม คือ กิจกรรมการเรียนการสอนหลักของการเรียนแบบทางไกลที่นักศึกษาจะต้องปฏิบัติอย่างน้อย สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง

การสอนเสริม คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดให้นักศึกษา สำหรับวิชาเฉพาะหรือยากที่จะเข้าใจ นอกเหนือจากการพบกลุ่ม

การทำกิจกรรม คือ กิจกรรมที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต

วิชาสังคมศึกษา 1 คือ วิชาสังคมศึกษา ซึ่งเป็นวิชาบังคับที่ใช้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หลักสูตรของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ โดยเป็นการนำเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาของชั้นมัธยมศึกษาทั้งหมดของการศึกษาในระบบโรงเรียนมารวมเป็นวิชาเดียว

การเรียนแบบทางไกล คือ วิธีเรียนหนึ่งของการศึกษานอกโรงเรียน โดยให้ผู้เรียนทำการศึกษาด้วยตนเองจากตำรา การทำแบบฝึกหัดและรายการวิทยุ และต้องมีการทำกิจกรรมพบกลุ่มกับครูประจำกลุ่มในวันนัดหมายร่วมกัน

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ คือ ศูนย์บริการที่จัดกิจกรรมการพบกลุ่มของนักศึกษาทางไกล โดยมีการจัดการเรียนการสอนและการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรกำหนดในแต่ละอำเภอ